

A FIATALKORUAK BIRÓSÁGAI /"JUVENILE COURTS"/ ÉSZAK-AMERIKÁBAN

Jogtudományi Közlöny 1905. 51.sz. 416.o.

A nemzetközi börtönügyi kongresszusokon, melyeket tudvalevőleg öt évenként tartanak, több állam kormánya be szokott számolni arról a haladásról, amelyet hazájukban a büntető törvényhozás és a törvénykezés terén az utolsó öt év alatt tettek. 1

Az Egyesült-Államok kormánya abban a hivatalos jelentésben, amelyet az 1905. évi szeptember havában Budapesten tartott kongresszusra küldött, a fiatalkoruak bíróságainak /"Juvenile Courts", másként "Children's Courts"/ szervezését tekinti azon legjelentékenyebb haladásnak, melyet a legutóbbi időben a büntető törvénykezés terén Észak-amerika felmutathat. Barrows ur, az Egyesült-Államok hivatalos küldötte és f. évi szept. 10-től fogva a nemzetközi börtönügyi bizottság elnöke az új intézményről 203 lapra terjedő kötetben terjesztette elő jelentését, az Egyesült-Államok államtitkára, Hay ur közvetítésével a képviselőház igazságügyi bizottságának. 2

E jelentés ránk nézve is nagyon tanulságos. Tartalmából néhány főbb részletet vázolhatok.

I. Kivonatos vázlet a jelentésből. Észak-amerika egyes államaiban már hosszabb idő óta külön tárgyalásokat tartottak fiatalkoru terheltek és felnőtt vádlottak számára. Az előbbieken az államnak egy oly hivatalnok is jelen volt, aki intézkedett az iránt, hogy a bíróság elé állított fiatalkorut egyes jótékony egyesületek fogadják oltalmukba.

1. A fiatalkoruak bíróságainak felállítása. 1899 július 1-vel kezdett Chicagóban működni az első külön bíróság fiatalkoruak számára. Szervezésére az emberszeretet, könyörület és a belátó bölcsesség egyformán közrehatottak. A nemesebb érzésű és mélyebb belátású egyének felismerték,

hogy ha a büntetendő cselekménnyel vádolt fiatalkoruak a rendőrség helyiségeiben és a fogházakban továbbra is elzüllött büntettek társágában helyeztetnek el, akkor a környezet a sokszor még nem bűnös, csak szerencsétlen gyermekekből szokásos büntettek nevel. A kötelességérzet a gyermek iránt 8 államban és 11 nagy városban vezetett arra, hogy büntetendő cselekményt elkövetett fiatalkoruak számára külön bíróságokat szervezzenek.

Egyes államokban a fiatalkoru terheltek ügyében külön tárgyalási határnapot tűztek ki; másutt a bíróság elé került fiatalkoruakat a próbára szabadon hagyás intézménye /probation system/ szerint szabadlábon hagyták és részükre /leánygyermek számára gyakran jótékonyssággal foglalkozó nők közül, / felügyelő tisztviselőket neveztek ki; az ügyvédi karnak egy tapasztalt tagját pedig megbízták a patronage felügyeletével és avval, hogy ellenőrizze a felügyelők jelentéseit, valamint a védők munkáját. A bűncselekménnyel terhelt gyermekeket nem fogházakban helyezték el, hanem gyermekmenhelyekben, esetleg egyeseknek megengedték, hogy szüleiknél maradjanak.

2. Elvi álláspont. A bíróság elé állított fiatalkoruakkal szemben Északamerikában nemcsak új intézményt és eljárási szabályokat léptettek életbe, hanem az állam hatóságai elé új célú tűztek ki és ennek elérése végett új szellemben jártak el és új módszert alkalmaztak. Az Egyesült-Államokban most a következő elvi álláspontból indulnak ki: 16 évnél fiatalabb korú sohasem szabad büntettesnek tekinteni; nem kell vele, mint büntetéssel elbánni, ha bűncselekményt követett is el, nem szabad őt letartóztatni, se bíróság elé állítani, se elítélni. Nem büntetni kell őt, mert a büntetés által rendszerint meg nem javítható, hanem meg kell őt menteni. Az államnak atyailag kell eljárni, ahelyett, hogy a büntető törvény szigorát alkalmazná. Nem büntetés kiszabásáról van itt szó, hanem az a kérdés döntendő el, hogy az állam, mely a szülőket helyettesíti, ebben a minőségben köteles-e a gyermeket oltalmába

fogadni? A Children's Court valójában nem ítélkező bíróság, hanem a bűncselekményt elkövetett fiatalok megmentésére szervezett hatóság.

3. A bírósági szervezet részletei nincsenek minden államban egyformán megállapítva.

Némely államban a bíróság ezen tennivalókat egyik tagjára bizza. Másutt a törvényszéknek több bírója, sor szerint váltakozva végzi ezen teendőket. Vannak államok, melyekben a bíró nemcsak a fiatalok bíróságának tagja, hanem egyúttal rendes bírói teendőket is végez. Ennek azt az előnyét látják, hogy előbbi minőségében a bírónak alkalma nyílik a gyermekek oltalmazása végett megfelelő intézkedéseket tenni; utóbbi irányban pedig azokat a hanyag vagy rendetlen életű szülőket, gyámokat vonhatja felelősségre, akik a gyermekek bűncselekményeiért valójában felelősek. Barrows nézete szerint helyesebb, ha a fiatalok bíróságának tagjai nem gyakorolnak más bírói teendőt, mert így a bíró egész figyelmét ugyanarra a kérdésre összpontosíthatja és a fiatalok ügyeiben specialistaivá képezheti ki önmagát.

4. A fiatalok ügyeiben követett eljárás leglényegesebb alkatrészei: a próbára szabadon hagyás /"System of Probation"/³ és a patronage.

Ha fiatalok terhelt kerül a bíróság elé, a felügyelő tisztviselőnek /probation officer/ kötelessége az ügyet még az ítélet előtt tanulmányozni és ha a gyermek próbára szabadlábbon hagyatott, magaviseletére a próbaidő végéig felügyelni. Ezért ilyen tisztviselőkül csak azok rendeltetnek ki, akik a gyermekek nevelésében jártasak és ezeket a legtöbb államban megfelelő tiszteletdíjjal látják el. Némely államban a fizetéses felügyelő tisztviselők mellett megfelelő számú önkéntesen vállalkozó egyén is működik, akik ingyen végzik a felügyelet tennivalóit.⁴

A kormány hivatalos jelentése kiemeli, hogy az intézmény sikeréhez a helyes törvényhozási intézkedések mellett főleg olyan bíró nélkülözhetetlen, akinek érzéke van a gyermekvédelem és gyermekek megmentésének munkája iránt.

Valóban megkapó és csodálatra méltó, hogy a gyakorlatiasoknak ismert amerikaiak világában egyes bírák /kiknek egyéniségéről a jelentésben részletes adatokat találunk/, minő apostoli buzgalmat és odaadást fejtenek ki a fiatalok ügyeinek elintézésénél avégből, hogy az előttük álló gyermekek bizalmát megnyerjék és viszont ők a gyermekeket egészen megértették, s így meggátolhassák azt, hogy a fiatalok rendetlen életmódjába visszaessék. Nem szörszálhasogató jogtudós gyanánt működnek, hanem mint könyörülő felebarát. Egy chicagói bíró bevallja, hogy valahányszor fiatalok vádlott került eléje, mindig arra törekedett, hogy vele szemben úgy cselekedjék, mint ha saját fiáról volna szó, aki megjelenik apja könyvtárszobájában, hogy valami vétség miatt apjának feleljen.

A felügyelő tisztviselő a következőleg végzi feladatát: Mindenekelőtt a gyermeknek előéletét és környezetét tanulmányozza és ezekről a bíróságnak jelentést tesz. Ha a gyermek iskolaköteles, a felügyelő tisztviselő a tanítótól hetenként adatokat kér arról: vajjon a gyermek csakugyan jár-e iskolába, és ha igen, minő szorgalmat és magaviseletet tanusít? Ezen adatok alapján a felügyelő tisztviselő havonként jelentést tesz a bírónak. Ha a fiatalok tanoncz gyanánt dolgozik, a felügyelő tisztviselő havonként jelentést tesz a gyermek gazdájáról, munkájának minőségéről, buzgalmáról, stb. - Joga van a gyermeknek bármikor és bárhol meglátogatni és tőle időnként adatokat kívánni. A felügyelő tisztviselők iparkodnak a gondjaikra bizott gyermekeknek munkát szerezni és mindenképpen arra törekszenek, hogy a gyermek munkához szokjék és kötelességtudóvá váljék.

Sajnos, magam sem tartom valószínűnek, hogy ilyen fajta bírót és felügyelő tisztviselőket minden államban nagyobb számban lehetne találni.

5. Az eddigi eredmények nagyon kedvezőek és meggyőződésem szerint bizonyítják azt, hogy a gyermekek elzüllésének oka nagyon gyakran nem más, mint a gonosz környezet. Mihelyt ennek rontó befolyása elháríttatik és a gyermekek tiszt-

tességes megélhetéséről és kellő környezetben való neveléséről gondoskodnak, be fog állni a javulás.

A hivatalos jelentés ennek egyes államokban fényes példáit mutatja. Megtörtént, hogy több fiatalok önmaga jelentette fel a saját bűncselekményét, valamint, hogy egyes visszaeső fiatalok, akiknek javítóintézetbe való elhelyezését volt szükséges elrendelni, önmaguk mentek a javítóintézetbe anélkül, hogy akár rendőrök, akár felügyelőjük kísérték volna őket.

Az önfegyelmezettségre és a rend szükségeséről való tudatnak olyan példái, amelyeket sajnos, azt hiszem, nem minden államban találhatnánk.

A sikernek egyik /a gyakorlati amerikaiak által nem kicsinyelt/ tünete, miképp számszerint bizonyítható, hogy az új rendszer jelentékeny összegeket takarít meg az államnak. Nem lesz szükséges elkölteni ama milliókat, melyeket korábban bűnügyi költségekre, fogház építkezésekre, letartóztató és javítóintézetek felállítására és berendezésére, esküdtek napidijaira stb. fizettek ki.

6. A szülők és a társadalom felelőssége. Tapasztalati adatokkal megállapították, hogy a bíróság elé került gyermekek szerencsétlenségét gyakran a gonosz környezet idézte elő. Ha mind-egyik szülő gyermekeivel szemben lelkiismeretesen teljesítene kötelességeit, kevés gyermek tévedne a büntett útjára. A zilált családi viszonyok, a szülőknek bűnös életmódja, iszákossága, melyet a gyermekek láttak, rossz társaság, melybe a gyermek jutott, stb. sok ezer gyermeket döntött már erkölcsi romlásba. A gyermek megmentésére néha elég volt az, hogyha kivették őt a gonosz környezetből.

Ezért a fiatalok bíróságának szervezése nem az egyetlen, amit tenni kell. A rongt családi, vagy ezt helyettesítő más környezet megváltoztatása, kellő iskolai oktatás, a szülők hanyagságának, mértéktelenségének, iszákosságának és bűnös életmódjának megbüntetésére, a gyermekeknek megélhetésüket biztosító munkára oktatása, stb. és más

intézkedések egészítik ki az államnak idevágó tevékenységét.

Lábjegyzetek:

1. A hetedik nemzetközi börtönügyi kongresszusra, mely még mindnyájunk élénk emlékezetében van, küldött ezen hivatalos jelentéseket lásd Bulletin de la Commission pénitentiaire internationale 5-e série. I. köt. 258-264. /francia/; II. köt. 1-12. /északamerikai Egyesült-Államok/; III. köt. 1-12. /angol/; 409-414. /olasz/; V. köt. 139-175. /orosz/; 259-272. /németalföldi/ és 387-424. 1. /norvég/
2. 58th Congress 2d Session House of representatives. Document No 701. Children's Courts in the United States. Their origin, development and results. Washington: Government printing office. 1904.-V. még ő, a londoni híres "Howard Association" titkárának, Mr. Grubbnak véleményét id. Bulletin 5-e série III. köt. 211-215. 1. és Miss Bartlett tanulmányát, melynek utolsó részletét ugyanez a Bulletin V. köt. 273-278. 1. közölte.
3. E rendszer lényege a kontinensen is ismeretes. Behatóbb tárgyalása nem fér meg e cikk keretében. Legújabb adatokat tartalmaz arra vonatkozólag Sir Reed-nek, az ir rendőrség főnökének rapoort-ja id. Bulletin IV. köt. 253-269. 1. L. még Rosenfeld Kurzzeitige Freiheitsstrafe /Berlin, 1890./ 212. és köv. 1.
4. Indianapolis-ban három hivatalosan alkalmazott "probation officer" mellett 125 férfi, /köztük orvosok, ügyvédek, lelkészek és kereskedők/ és 12 nő önként vállalkozott és bár mindnyájan elfoglalt emberek, a felebaráti szeretet-

nek erre a munkájára is tudnak időt szakítani. A felügyelet természetesen sokkal hathatósabb lesz, mert többen végzik és mert a fiatalok is tudják, hogy az önként vállalkozókat a társadalmi kötelesség érzése vezeti.

AZ ELMEBETEGSÉG ÉS ELMEGYENGESÉG JELENTŐSÉGE A BÜNTETŐJOGI BESZÁMITHATÓSÁG SZEMPONTJÁBÓL.

Különlenyomat a "Gyógyászat" 1905-ös számaiból. Bp. 1905.

1. A tételes törvények elvi álláspontja a büntetőjogi beszámítás kérdésében.

Évezredek óta állandóan foglalkoztatja a bölcselőket, a theologusokat és a jogászokat, korunkban pedig a lélektan művelőin felül főleg a jogtudósokat, a törvényelőkészítőket és a gyakorlati jogélel munkásait a beszámíthatóság kérdése, melynek háttérében a szabad akarat és a determinismus tana van.

Habár az emberi elme e tárgy körül évezredek óta végzi szakadatlan munkáját, mégis tudvalevőleg a beszámítás tanának alapkérdéseire nézve napjainkban is a legnagyobb ellentétet találjuk. Mind a mellett újabban egy jelentős fordulat állott be: a tudományos kutatás iránya és módszere egészen más lett, mint eddig, a mennyiben a beszámíthatóságot a jogtudomány napjainkban már nem speculativ bölcsészeti okoskodással, hanem a természettudományi kutatási módszernek felhasználásával vizsgálja.

A tételes törvényhozások azonban még nincsenek azon az állásponton, a melyet az új irányok elfoglalnak. Ebből folyólag korunkban éles ellentét van egyrészt a tételes törvények rendelkezései, másrészt némely újabb büntetőjogi iskolák követőinek tanítása, illetőleg kívánalmái között.²

Míg a büntetőjognak újabb irányai, különösen pedig a bűnügyi embertani és a büntető sociológiai iskola követői azt állítják, hogy az embernek szabad akaratja nincs, a mennyiben ő tisztán a külviszonyok által determinálva követi el a bűncselekményt, addig a régibb, de még nagy súlyban lévő, ú.n. "klasszikus iskola" hívei, habár ezek között is akadnak nagy számmal igen jelentékeny büntető jogtudósok /pl. Merkel/, a kik a determinismus álláspontján vannak, nagyban és